

Eva Nachmilnerová

Jan Novák (1921-1984). Kapitoly z tvůrčí biografie

Disertační práce, Praha 2013, počítačový tisk , 140 stran textu, 40 stran příloh

Oponentský posudek

Osobnost Jana Nováka si monografické pojednání věru zaslouží. Posuzovaný disertační spis Evy Nachmilnerové má charakter přípravné studie k této monografii, jejíž zpracování autorka zjevně plánuje. A konstatujme hned v úvodu posudku, že spis má k budoucí monografii sympaticky nakročeno. Ze tří hlavních výkladových kapitol je nejucelenější prvá z nich, věnovaná životu Jana Nováka. Na její podobě se v budoucí monografii nejspíš už mnoho nezmění. Druhá kapitola, zasvěcená Novákovu skladatelskému dílu a charakteru jeho tvůrčí osobnosti, má v disertaci povahu dílčích sond do věcně objemné problematiky, nicméně i ona představuje velmi solidní základ pro ucelené dopracování na úrovni monografie. Třetí kapitola, pojednávající o Novákovu vztahu k latině, stojí úrovní svého zpracování zhruba uprostřed mezi kapitolou první a třetí.

Autorčinným prvořadým úkolem bylo shromáždit co nejúplnější dokumentaci k biografii a dílu Jana Nováka. Věnovala tomu, jak vidno, příkladnou péči. Pramenný výzkum je proveden důkladně a precizně. Autorka nashromáždila pozoruhodný soubor pramenů písemných a navíc náležitě zohlednila i metodu orální historie (viz partie Stav bádání, s. 16-25). Přitom se se neváže úzce pouze k osobnosti Jana Nováka, nýbrž usiluje o „širší kontext“, tj. o zařazení osobnosti a díla významného českého skladatele do středoevropského prostoru 20. století. Naskýtá se otázka, zda Novákem vymezený prostor je skutečně „pouze“ středoevropský, není-li náhodou širší, tj. přinejmenším evropský. Tady by samozřejmě musela být celkově probádána oblast působení neoklasicismu v evropské hudbě 2. poloviny 20. století, kdy postavení neoklasicismu bylo odlišné od období meziválečného. K otázce neoklasicismu obecně a k neoklasicismu v díle Jana Nováka se ještě vrátím v další partii posudku.

1. KAPITOLA – ŽIVOT (s. 26-83) má, jak už bylo v úvodu naznačeno, nejucelenější podobu. Pro budoucí monografické pojednání, eventuálně i pro případ separátního publikování této biografické kapitoly bych autorce doporučoval užít dnes už zcela běžné desetinné třídění jednotlivých podkapitol: jejich stávající sled totiž není tak jednoznačně souřadný, jak to běžné členění naznačuje. Desetinné třídění by v této věci zjednálo nápravu a kapitola by tak získala ke své ucelenosti a přehlednosti ještě i logicky uspořádaný vnitřní řád.

2. KAPITOLA – SKLADATELSKÝ TYP (s. 84-111). Jestliže životopisná kapitola je vcelku ukončená a stěžejí jí bude v budoucnu třeba nějak podstatněji rozšiřovat, pak 2. kapitola spisu má, jak vidno už z jeho úvodu, povahu více pracovní, předběžnou, sloužící jako „odrazový můstek pro další bádání“. Správně se hned v úvodu konstatuje Novákova klíčová a (až na krátkou epizodu během 60. let) celoživotní orientace na neoklasicismus. V budoucí monografii bude tudíž žádoucí jednak důkladněji analyticky doložit k jakému typu evropského (a samozřejmě českého) neoklasicismu Novák inklinoval a v návaznosti na to zhodnotit postavení neoklasicismu „jako takového“ v evropské (a české obzvláště) hudbě po 2.

světové válce. Zcela souhlasím s autorčiným výrokem na s. 90: „Domnívám se, že charakter hudby B. Martinů a její hudební prostředky byly Novákovu přístupu do té míry blízké, že k nim přirozeně inklinoval, i když si zároveň uvědomoval nebezpečí možného epigonství a nebezpečí přetrvávajícího vlivu svého učitele“. Bylo by dobré pokusit se v budoucnu vystopovat, čím to eventuálně mohlo být (na rozdíl od toho stát se např. epigonem Janáčkovým bylo velmi nesnadné, ba prakticky nemožné). Právě v souvislosti s Novákovým - a všeobecně českým - poválečným neoklasicismem se zde rýsuje jedno možné a zajímavé téma do diskuse při obhajobě: s vymezením českého poválečného neoklasicismu v poúnorové etapě jako určité opozice vůči socialistickému realismu bych se vcelku ztotožňuji, ale s jeho vymezením v 60. letech jako opozice vůči Nové hudbě plně souhlasit nemohu. Autorka zde vychází z konstatování Františka Hrabala (s. 94 posuzovaného spisu), které, zdá se, čas značně dezaktualizoval. Situace českého neoklasicismu a české Nové hudby šedesátých let takovéto jednoznačné kontrapozici prostě neodpovídá. Přitom je to, podle mého názoru, jedna z velmi naléhavých a diskutabilních otázek moderní historie české hudby. Zkusme o ní při obhajobě stručně podiskutovat! Eventuálně i o další skutečnosti (také nejspíš původní zjištění Hrabalovo), že totiž „pronikání dodekafonie a seriálních technik do Novákovy tvorby od přelomu padesátých a šedesátých let bylo nenásilné a evoluční“. Toto je totiž jev dosti individuální a u nás nepříliš rozšířený - na rozdíl např. od radikálních stylových obrátů, které se u českých skladatelů v šedesátých letech vyskytují relativně hojně.

3. KAPITOLA - JAN NOVÁK A LATINA (s. 112-126). Podobně jako životopisná kapitola je i tato třetí kapitola poměrně ucelená, bude nejspíš ještě třeba ji analyticky – argumentačně podpořit a „vyšperkovat“. Únik k latině a „do latiny“ lze vcelku s úspěchem zdůvodnit jako jistou „vnitřní emigraci“ v atmosféře 50. let u nás. Pozoruhodné je zde konstatování principiálních shod mezi Novákovým latinizováním a neofolklorismem Bartókovým, Janáčkovým a Stravinského – proniknutí jednak k fonetickým principům jazyka, jednak k jeho bytostné metrické dynamice (latina= evropský prafolklor). To je velmi bystrý a sympatický postřeh!

SUMMA SUMMARUM: Disertační spis Evy Nachmilnerové po všech stránkách vyhovuje nárokům kladeným na texty této kategorie: po formální stránce je dobře, přehledně uspořádaný (doporučil bych desetinné třídění uvnitř jednotlivých výkladových kapitol), po technické stránce bezchybný, po stránce obsahové původní a přínosný. Autorka prokázala spolehlivou orientaci v pramenné základně i v odborné literatuře, profesní akribii i schopnost samostatného řešení vytčených problémů. Po jazykové stránce je práce na znamenité úrovni, líbí se mi věcný, střízlivý sloh textu (několik detailních stylistických neobratností autorce na eventuální požádání připomenu „mimo zápis“). Domnívám se, že autorka by byla při současném stavu svých znalostí schopna i spolehlivě vypracovat heslo Jan Novák do ČHS, kde toto heslo dodnes citelně schází. To však s jejím disertačním spisem přímo nesouvisí. Doporučuji přijetí disertační práce Evy Nachmilnerové *Jan Novák (1921-1984). Kapitoly z tvůrčí biografie* k obhajobě.

V Praze dne 2. května 2013

Prof.PhDr.Jaromír Havlík, CSc.

